Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

№ 6

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 290 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 25-iyunda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., OʻzR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., OʻzR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri oʻrinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., OʻzR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar boʻyicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar boʻyicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar doʻstligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, OʻzR Bosh prokuraturasi boshqarma boshligʻi oʻrinbosari
Ochilov Farxod, OʻzR Bosh prokuraturasi IJQKD boshligʻi
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamgʻarmasi ijrochi direktori oʻrinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, t.f.f.d.(,PhD) TAQU katta oʻqituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon oʻgʻli, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,
Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan
Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan
Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation
Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute
Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE
Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE
Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University
Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan
Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE
Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute
Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia
Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction
Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA
Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA
Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey
Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg‘ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G‘afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o‘qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

Oliy ta'lim islohotlarida – muhandislik maktablarini institutsional rivojlantirish asoslari 16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna

Xufiyona iqtisodiyot mamlakatimiz rivojiga to'siq bo'lmoqda 20
Muxiddin Kalonov

"Yashil" iqtisodiyotni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish 24
Muhammadiyeva Maftuna

Oliy ta'lim tizimidagi islohotlarda innovatsion yechimlarning zarurati 27
Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna

Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishda ish beruvchilar va yonlanuvchilar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni aniq sotsiologik baholash 31
Dustmurodov Orifjon Ismatilloyevich

Перспективы развития средств размещений в экологическом туризме на охраняемых природных территориях Узбекистана 40
Ахмедходжаев Равшан Темурович

Bank kartalari orqali ko'rsatilayotgan xizmatlari bozorining rivojlanish borasidagi asosiy tendensiyalari va muammolari 49
Toyirov Yunus Alamovich

Kichik biznes subyektlarida innovatsionraqabatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish orqali import o'rnini bosish strategiyasini shakllantirish istiqbollari 55
Rustamov Alisher Raxmataliyevich

Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish 62
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna

Tijorat banklarida bank risklarini boshqarishning strategik ahamiyati 67
Altibayev Xudayberdi Kuvandikovich

Klaster iqtisodiy subyekt sifatida: mohiyati va tasnifi 71
Usmonov Sharofiddin Pazlitdinovich

Tijorat banklari tomonidan yoshlar tadbirkorlik faoliyatini kreditlashning nazariy-uslubiy jihatlari 76
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li

Oliy ta'lim muassasalari xalqaro tasnifi: nazariya va tendensiya 81
Yuldashev Iskandar Bahromovich

Iqtisodiyot transformatsiyasi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy resurslarini boshqarishda metodologik yondashuvlar va ilmiy qarashlar 86
Jiyanova Nargiza Esanboyevna

Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini samarali tashkil etish mezonlari va omillari 93
Z. Abdikarimova, S. Madaminov

Savdo korxonalari boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari 97
Q. J. Mirzayev, Sh. M. Islomov

Sociological Assessment of Migration Processes 102
Gulmurodov Kamoliddin Abdukodir ugli

Current issues of business management in the context of digitalization of the economy 112
Safarov Bakhtiyor Djurakulovich, Kadirova Zulhumor Namazovna, Dadabaev Kuchkor Abdullaevich

Методические основы маркетинговых стратегий акционерных обществ 118
Эркинов Шахзод Баходир ўғли

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce 125
Abirkulova Sohibjamol

Improving the Conceptual Framework for Modernizing the Tax System (Using the Example of Uzbekistan) 130
Bakhrom Nomazov

Ayollarning inson kapitalini rivojlantirishda kraudfanding platformasining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati 136
Bozorova Saxobat Abdujapparovna

Evaluating the Environmental Sustainability of Uzbek Firms in the Green Economy 142
Nurbek Xalimjonov Ulugbek ugli

O‘zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanishida inson kapitalining roli 148
Eshmirzayev Faruddin Ilxomjonovich, Salimova Zaxro Sobirjon qizi

Agroklasterlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta’mirlash xarajatlarini tahlil qilish 155
G‘afforov Ilhomjon Ilyosjonovich, Mirzayev Behzod Abdug‘ofur o‘g‘li, Narzullayev Nodirbek Aziz o‘g‘li

Improving the Practice of Increasing the Effectiveness of Managing Innovation Processes in Commercial Banks 160
Juraev K. T.

Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanish 164
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich

Iqtisodiyotni raqamlashtirish va yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda soliqlarning roli va ahamiyati 169
Madraximov Baxtiyorjon Ortiqboy o‘g‘li, Rizayev Xabib Abduraufovich, Namazov Sa’dulla Namozovich

O‘zbekistonda “yashil” iqtisodiyotga o‘tishning joriy holati tahlili 175
Rahmatullayeva Dilbar Olimovna

Buxoro viloyatida savdo xizmatlari raqobatbardoshligini baholash uslubiyatini takomillashtirish..181
Raxmatov Akmal Anvar o‘g‘li

The Contribution of Transport in the Development of Tourism Industry (Case Study: Uzbekistan) 187
Rofeeva Rukhshona Shavkatovna

Tadbirkorlik tavakkalchiligini sug‘urtalash tizimi 192
Sabirova Asal Shuhratovna

Improving the Effective use of Funds From Taxes and Fees in Kashkadarya Region 196
Shakhzod Zokhidov

Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni boshqarish 202
Kadirova Shaxnoza Ilhomovna

Yangi O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalarida kadrlar tayyorlash masalalari 207
Usmonov Baxodir Suvonqulovich

Temir yo‘l transportida innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo‘llari 211
Nasimov Shavkat Vasiyevich

O‘zbekistonda banklararo raqobat 219
Zunnunova Xulkar Muxtorovna

O‘zbekistonning xalqaro moliya tizimiga integratsiyasini ta’minlashni takomillashtirish 225
Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Kuchkarov Sanjar Baxtiyarovich

Respublikamizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari 229
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov

Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati 233
Aripov Oybek Abdullayevich, Madiyorov Shavkatbek Muxtarovich

Aksiyadorlik jamiyatlarida konsolidatsiyalashgan moliyaviy holat to'g'risida hisobot tuzishning bosqichlari....237
Eshonqulov Azamat Abdiraximovich

Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari....241
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich

Tog' turizmini rivojlantirish manfaatlari yo'lida investitsiya resurslarini to'plash mexanizmlarini ishlab chiqish samaralari....245
Xidirov Alimardon Dagarovich

The Main Role of the Teacher While Managing the Classroom and Some Aspects of Teaching English....248
Nilufar Turdiyeva

Davlat xususiy sherikchilik faoliyatining menejment funksiyalari tizimida muvofiqlashtirishning ahamiyati....252
Suleymanov Farrux Raximjon o'g'li

Qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o'zgarishlar dinamikasi....256
G. Sh. Qo'ldosheva, A. J. Toshboyev

Логистика в Азии: опыт и перспективы оптимизации....260
Каюмова Паризода

Temir yo'l transportida yo'lovchi tashish imkoniyatlarini oshirishning zamonaviy yondoshuvlari...266
G. I. Abdulxamidova

Повышение эффективности использования местных налогов и сборов в Кашкадарье: международная перспектива....272
Shahzad Zokhidov

Financial and Credit Support for Investment and Innovative Developing Activities of a Tourist Enterprise....275
Rozokov Mukhammadaziz Mansurovich

Роль контроля качества по хранению и переработке зерна в обеспечении продовольственной безопасности Республики Узбекистан....282
Холбекова Дилобар Расулжон кизи

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

PROGRESS ПРОГРЕСС TARAQQIYOT

DAVLAT XUSUSIY SHERIKCHILIK FAOLIYATINING MENEJMENT FUNKSIYALARI TIZIMIDA MUVOFIQLASHTIRISHNING AHAMIYATI

Suleymanov Farrux Raximjon o'g'li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti xamda Avstryaning Krems AFU qo'shma talim dasturi tayyorov kursi kurs rahbari,
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimiz iqtisodiyotini rivojlantirishda muhim soha bo'lgan menejmentning atroflicha tahlili berilgan. Bundan tashqari, davlat xususiy sherikchilik faoliyatining menejment funksiyalari bilan integratsiyasi hamda undagi ahamiyati borasida so'z boradi.

Kalit so'zlar: davlat-xususiy sheriklik, innovatsiya sohasi, innovatsiya strategiyasi, davlat-xususiy sheriklik mexanizmi, innovatsiya faoliyatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of management, which is an important field in the development of our country's economy. In addition, the integration of public-private partnership activities with management functions and their importance are discussed.

Key words: public-private partnership, innovation sector, innovation strategy, public-private partnership mechanism, state support for innovation activities.

Аннотация: В данной статье дан комплексный анализ менеджмента, который является важной сферой развития экономики нашей страны. Кроме того, обсуждается интеграция деятельности государственно-частного партнерства с функциями управления и их значение.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, инновационный сектор, инновационная стратегия, механизм государственно-частного партнерства, государственная поддержка инновационной деятельности.

KIRISH

Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida iqtisodiyotning real sektori korxonalarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha birinchi navbatda ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, kooperatsiya aloqalarini kengaytirish, mustahkam hamkorlikni yo'lga qo'yish, mamlakatimizda ishlab chiqilgan mahsulotlarga ichki talabni rag'batlantirish masalalari alohida o'rin tutadi. Ma'lumki har qanday faoliyat turi menejment asosida quriladi, chunki shu faoliyatni amalga oshirishda ko'zlangan maqsadga erishish, bajariladigan vazifalarni taqsimlash, ijrosini nazorat qilish, shuningdek, samaradorlikka erishish uchun shu faoliyatda ishtirok etuvchilar manfaatlarini himoya qilish, rag'batlantirish choratadbirlari menejment jarayonida tashkil etiladi va muvofiqlashtiriladi. Bunda boshqaruvga iqtisodiyotda mavjud tizim ham o'z ta'sirini o'tkazadi.

Menejment bozor iqtisodiyoti sharoitlarida faoliyat yurituvchi korxona va tashkilotlarni boshqarishning vujudga kelgan tizimi sifatida ularning ishlab chiqarish – xo'jalik faoliyatini samarali rivojlanishi va faoliyat yuritishi uchun zarur sharoitlar yaratilishini ko'zda tutadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodchi olim S. N. Voropayevning fikriga ko'ra menejment- bu cheklangan resurslar sharoitida, berilgan maqsadlarga erishish uchun ijtimoiy tizimlar faoliyatini tashkil etish ilmidir[1].

Demak, menejment boshqaruv ma'nosini bildirib, u obyektiv iqtisodiy qonunlar hisobiga hamda ularni har bir aniq ishlab chiqarishda korxona va tashkilotlarda ishlatilishga qarab asoslanar ekan. Menejment – iqtisodga

1 Воропаев, С. Н. Менеджмент: учебное пособие / С. Н. Воропаев, В. Д. Ермохин; Между-народная ассоциация “Агрообразование”. – Москва: КолосС, 2017. – 246 с.

taalluqli, bozor munosabatlariga asoslangan alohida boshqaruv turi bo'lib, u iqtisodiy boshqaruv usullariga asoslanib daromad va foyda olishni ko'zda tutadi.

Akademik S.S. Gulomovning fikriga ko'ra, menejment o'zini egiluvchan va uddaburon boshqaruv tizimi deb biladi va o'z vaqgida qayta tuzilish, bozor kon'yukturasi, hamda raqobat kurashini, ijtimoiy taraqqiyot omilini ziyraklik bilan seza olish qobiliyatiga ega. Bunda inson harakatlarini tayyorlash, tashkil qilish va to'g'ri yo'lga solish haqidagi san'at mujassamdir[2].

Iqtisodchi olim O.M.Pardayevning fikriga ko'ra, menejment – bu boshqaruv, ya'ni resurslarni, odamlarni boshqarish, samarali faoliyat olib borish va foyda olishni bilish, uni ko'paytirish jarayonidir. Boshqaruv – bu o'ziga xos yuksak san'at va mahoratni talab qiluvchi tanlov va shu tanlov asosida qaror qabul qilish va uning bajarilishini nazorat qilishdir.

O'zbek iqtisodchi olimlari N.Q.Yo'ldoshev, G.E. Zaxidovlarning fikriga ko'ra, menejmentning paydo bo'lishi quyidagi asosiy sharoitlar bilan bog'liq:

- mashinali ishlab chiqarishni rivojlanishi, boshqaruvchiga talablarning o'sishi, mulk egasi va tadbirkorni boshqaruvning o'sib borishga qiyinchiliklarini bartaraf qilishga qodir emasligi;
- bozor subyektlarining katta miqdori vujudga kelishi, hajmi o'sishi va bozor aloqalari kuchayishi;
- boshqaruvga kasbiy yondashuv zarurligini asoslab beruvchi raqobatni o'sishi va bozor iqtisodiyoti barqarorligi;
- yirik korporatsiyalarning paydo bo'lishi va shunga ko'ra faqat xodimlarning maxsus apparati bajarishi mumkin boshqaruv ishlari hajmi va murakkabligi ko'payishi. Xuddi korporatsiyada menejment mulk egasi-tadbirkorning o'zini o'zi boshqarishidan butunlay ajraladi;
- mulkning aksiyadorlar o'rtasida jamlanishi natijasida aksiyadorlik sarmoyasini boshqarishning yangi vazifalari paydo bo'ladi;
- tadbirkorlarning sanoat inqilobi davrida yaratilgan texnikaning afzalliklaridan foydalanishga harakat qilishlari;
- ijodiy, qiziquvchan odamlar guruhlarining ishni samarali bajarish usullarini yaratish istagi[3].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'rganish jarayonida mavzu bo'yicha statistik ma'lumotlar va nazariyalarni o'rganishda mantiqiy fikrlash, ilmiy kuzatish, tizimli yondashuv, statistik usullar qo'llanildi. Tahlil davomida O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining statistik ma'lumotlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Insoniyatning paydo bo'lishi bilan birgalikda boshqaruv faoliyati ham paydo bo'lgan. U mehnatning taqsimlanishi va kooperatsiyalanish jarayonida faoliyatning mustaqil turiga ajralgan. Menedment faoliyati insonlarning ijtimoiy ishlab chiqarishdagi faoliyatini tashkil etish va muvofiqlashtirish zarurligi bilan asoslangan bo'lib, unda ulardan biri rahbar, ya'ni boshqaruvchilar, boshqalari esa raxbarlarga bo'ysinuvchilar, ya'ni boshqariladiganlardir.

"Management" inglizcha tilidan olingan bo'lib, boshqaruvni u yoki bu faoliyat turini tashkil qilish, rahbarlik qilish demakdir.

Ingliz tilining "Oksford lug'ati"da "menejment" atamasining quyidagi to'rtta tushunchasi berilgan bo'lib, bular:

1. Insonlar bilan muloqot usuli.
2. Boshqaruv san'ati va hokimiyat.
3. Ma'muriy ko'nikmalar va alohida, o'ziga xos qobiliyatlar.
4. Ma'muriy birlik, boshqaruv organi.

"Chet el so'zlari" lug'atlarida "menejment" atamasi ishlab chiqarishni boshqarish va ishlab chiqarishning samaradorligini oshirish maqsadida boshqaruvning shakllari va vositalari, usullari, tamoyillarining jamlanmasini muvaffaqiyatli qo'llash sifatida izohlangan[4].

---

2 S.S. Gulomov Menejment asoslari. "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati Toshkent – 2002. 13-b.
3 N.Q. Yo'ldoshev, G.E. Zaxidov Menejment. Darslik, 2018-yil.
4 Мескон М.Х. Основы менеджмента / М.Х.Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоури; Пер. с англ. О.И.Медведь. – М.: Вильямс, 2016. – 672 с.

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

Menejment - bu rejalashtirilgan, tashkillashtirilgan va boshqariladigan vositalardan foydalanish orqali maqsadlarga erishishga qaratilgan tahlil qilish, qaror qabul qilish va aloqa qilishning dinamik usullariga asoslangan tashkilotlardagi odamlarni boshqarish

- Bu bozor iqtisodiyoti sharoitida boshqarishdir
- Bu xodimlarni kasbiy faoliyatlarini boshqarish turining mustaqil shaklidir
- Bu ilm, amaliyot va san'atni boshqarishdir
- Bu tashkilotning mavjudligi, uning rivojlanishi uchun maqsadlarni belgilab beruvchi, ularni hayotga olib kiruvchi va ma'no beruvchi faoliyatdir.

1-rasm: Menejment tushunchasi[5]

Menejment mohiyati jihatidan boshqaruv jarayonning umumiy sharoitlari koʻrinishidagi ijtimoiy va ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning asosiy funksiyalarini oʻzida aks ettiradi. Boshqaruv funksiyalari boshqaruvning aniq maqsadi va vazifalarini, boshqaruv faoliyatini aniqlovchi tur sifatida aniqlanadi. Ya'ni, boshqaruv funksiyalari - maxsus usullar va amaliy qobiliyatlar, shuningdek, boshqaruv ishlarini talab qilinadigan sharoitlarda tashkil qilishga qaratilgan boshqaruv faoliyatidagi aniq tur. Menejmentning funksiyalari boshqaruv jarayonini, boshqaruv faoliyatining koʻrinishini, boshqaruv tizimining (boshqaruv subyektlari) umumlashgan majburiyatlarini oʻzida aks ettiradi.

Ishlab chiqarish korxonalarida qoʻyilgan maqsadlarga erishishga yoʻnaltirilgan buyruqlar, topshiriqlar, boshqaruv ta'sirlarini ishlab chiqish boshqaruvning oxirgi natijasi hisoblanadi. Bunda bir ishchi tomonidan bir necha funksiyalar va bir necha ishchilar tomonidan bitta funksiya bajarilishi mumkin. Menejmentning har bir funksiyasi boshqaruv jarayonidagi aniq sohada harakatlanadi, ish bajaradi, aniq obyekt yoki faoliyat turini boshqarish tizimi-yagona boshqaruv sikllari bilan bogʻlangan funksiyalarning umumlashgan toʻplamidir.

Menejmentning funksiyalari boshqaruv jarayonini, boshqaruv faoliyatining koʻrinishini, boshqaruv tizimining (boshqaruv subyektlari) umumlashgan majburiyatlarini oʻzida aks ettiradi. Boshqaruvning oxirgi natijasi qoʻyilgan maqsadlarga erishishga yoʻnaltirilgan buyruqlar, topshiriqlar, boshqaruv ta'sirlarini ishlab chiqish hisoblanadi. Bir ishchi bir necha funksiyalarni va bir necha ishchilar bitta funksiyani bajarishi mumkin.

Boshqaruv funksiyalari tayinlanganlik va boshqaruv faoliyati, boshqaruvning oʻzining maqsadi va vazifalarini aniqlovchi turi sifatida aniqlanadi. Boshqaruv funksiyalari - maxsus usullar va amaliy qobiliyatlar, shuningdek, ishlarni talab qilinadigan sharoitlarda tashkillashtirishdagi boshqaruv faoliyatidagi aniq tur.

Davlat va biznes manfaatlari toʻqnashuvini yumshatish uchun, DXSHni boshqarish organiga yoki yuridik mustaqil tashkilot, yoki oʻz faoliyati jarayonida foyda undirmaydigan notijorat tashkilot statusni berish lozim. Milliy darajada DXSHni boshqarish tizimining asosi hukumatning oʻzi aniqlaydigan maxsus yuridik shaxs hisoblanadi. Davlat boshqaruvining quyi darajalarida (mintaqalarda, provinsiyalarda va munitsipalitetlarda) boshqaruv organi DXSH mintaqaviy (munitsipal) markazi hisoblanadi.

Bugun dunyoda biznes va ilmiy institutlarning ilmiy-amaliy sohada koʻpchilik uzoq muddatli hamkorlik shakllari hamkorlikda tadqiqot oʻtkazishga qaratilgan qoʻshma davlat-xususiy ilmiy-tadqiqot magkazlarini yaratish orqali DXSH prinsiplarida faoliyat koʻrsatadi. Tadqiqot markazlarini yaratish bilan bir qatorda ayrim mamlakatlar – Fransiya, Belgiya, Daniya, Niderlandiya, Avstriya, Yangi Zelandiya i Buyuk Britaniya – innovatsion infrastrukturani, turli markazlar, universitetlar, korxonalar va uyushmalar tadqiqotchilari ilmiy salohiyatini birlashtirgan shahobchalarni rivojlantirish maqsadida DXSHni tashkil etadi. Bunday DXSH bevosita tadqiqot bilan shugʻul-

5 Ловкова, Е. С. Основы менеджмента [Электронный ресурс] : учеб. по-собие / Е. С. Ловкова ; Владим. гос. ун-т им. А. Г. и Н. Г. Столетовых. – Вла-димир : Изд-во ВлГУ, 2020. – 173 с. – ISBN 978-5-9984-1115-1. – Электрон. дан. (4,75 Мб). – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. требования: Intel от 1,3 ГГц ; Windows XP/7/8/10 ; Adobe Reader ; дисковод CD-ROM. – Загл. с титул. экрана.9-стр.

lanmaydi, lekin innovatsion faoliyatning barcha manfaatdor ishtirokchilari muloqoti uchun maydonchani oʻzida ifodalaydi

Mamlakatimizda iqtisodiyotni liberallashtirish boʻyicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar va institutsional islohotlar investitsiya muhitini yaxshilashga, xorijiy va mahalliy investorlar sonining ortib borishiga koʻmaklashmoqda.

Shu bilan birga, an’anaviy ravishda davlat tasarrufida va boshqaruvida boʻlgan iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohada toʻplanib qolgan muammo va kamchiliklar davlat-xususiy sheriklik tizimini joriy etishni jadallashtirish yuzasidan muhim choralar koʻrishni taqozo etmoqda. Ijtimoiy va kommunal sohalar, shaharsozlik va obodonlashtirish, yoʻl xoʻjaligi, energetika sohasidagi davlat monopoliyasi tovarlar ishlab chiqarish va xizmat koʻrsatish sifatini, davlat mablagʻlaridan foydalanish samaradorligini pasaytirmoqda.

Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishning tamoyillari, shartlari va yoʻnalishlarini belgilovchi huquqiy va institutsional baza, shuningdek, oʻrta va uzoq muddatli istiqbolda budjet tizimiga moliyaviy, texnik va tijorat tavakkalchiliklarining ta’sirini baholash mexanizmi ishlab chiqilmagan.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 20-oktyabrdagi “Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishning huquqiy va institutsional bazasini yaratish boʻyicha birinchi navbatdagi choratadbirlar toʻgʻrisida” PQ-3980-sonli qaroriga muvofiq ijtimoiy ahamiyatga ega boʻlgan vazifalarni oʻzaro manfaatli sharoitlarda tezkorlik bilan hal etish, shuningdek, davlat-xususiy sheriklik tizimini samarali boshqarish va muvofiqlashtirish uchun institutsional imkoniyatlar kompleksini yaratish maqsadida Oʻzbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzurida Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish agentligi (keyingi oʻrinlarda – Agentlik deb yuritiladi) tashkil etilgan. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 13-dekabrdagi “Oʻzbekiston Respublikasi moliya vazirligi huzuridagi davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish agentligi faoliyatini tashkil etish toʻgʻrisida”gi 1009-sonli qarori bilan uning tashkiliy masalalari belgilab berilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Menejmentning har bir funksiyasi boshqaruv jarayonidagi aniq sohada harakatlanadi, ish bajaradi, aniq obyekt yoki faoliyat turini boshqarish tizimi-yagona boshqaruv sikllari bilan bogʻlangan funksiyalarning umumlashgan toʻplamidir. Menejment funksiyalarining tadqiqotlariga jarayonli yondoshishning asl mohiyati shundan iborat6.

Menejmentning nazorat funksiyasi boshqaruv siklini xulosalaydi, oxiriga yetkazadi va qolgan barcha funksiyalarni samarali amalga oshirishni kafolatlaydi. Nazorat yuzaga kelib chiqadigan muammolarning jiddiy mojarolarga aylanib ketmasligini aniqlaydi va hal qiladi. Shuningdek, nazorat funksiyasidan muvaffaqiyatli faoliyatni ragʻbatlantirish uchun ham foydalanadi. Nazorat jarayoniga olingan natijalarning belgilangan standartlarga nisbatan katta farqlari kelib chiqqanda toʻgʻrilashlar kiritiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Воропаев, С. Н. Менеджмент: учебное пособие / С. Н. Воропаев, В. Д. Ермохин; Между-народная ассоциация “Агрообразование”. – Москва: КолосС, 2017. – 246 с.
2. S.S. Gulomov Menejment asoslari. “Sharq” nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati Toshkent – 2002. 13-b.
3. N.Q. Yoʻldoshev, G.E. Zaxidov Menejment. Darslik, 2018-yil.
4. Мескон М.Х. Основы менеджмента / М.Х.Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоури; Пер. с англ. О.И.Медведь. – М.: Вильямс, 2016. – 672 с.
5. Ловкова, Е. С. Основы менеджмента [Электронный ресурс] : учеб. по-собие / Е. С. Ловкова ; Владим. гос. ун-т им. А. Г. и Н. Г. Столетовых. – Вла-димир : Изд-во ВлГУ, 2020. – 173 с. – ISBN 978-5-9984-1115-1. – Электрон. дан. (4,75 Мб). – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. требования: Intel от 1,3 ГГц ; Windows XP/7/8/10 ; Adobe Reader ; дисковод CD-ROM. – Загл. с титул. экрана.9-стр.
6. Лукичева Л.И. Менеджмент организации: теория и практика: Учебник для бакалавров, Под ред. Ю.П. Анискин. М.: Омега-Л, 2012. -488 с.; Мамаева Л.Н. Менеджмент организации. Введение в специальность. М.: КноРус, 2013. -232 с.

6 Лукичева Л.И. Менеджмент организации: теория и практика: Учебник для бакалавров, Под ред. Ю.П. Анискин. М.: Омега-Л, 2012. -488 с.; Мамаева Л.Н. Менеджмент организации. Введение в специальность. М.: КноРус, 2013. -232 с.

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 6

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.